

Avkriminalisering

9. mai 2017

SV vedtok våren 2017 at vi vil avkriminalisere besittelse av brukerdoser med narkotika. Politiets ressurser bør brukes på å ta de som produserer, smugler og selger, ikke brukerne. Brukerne bør i størst mulig grad også holdes unna kriminelle miljøer.

De viktigste argumentene for avkriminalisering

1. Samfunnets ressurser må brukes på oppfølging og hjelp til dem som trenger det, ikke straff og isolering. Ingen får noe bedre liv av å få straff på toppen av alle andre problemer.
2. Straff står i veien for oppfølging av ungdom og utsatte grupper. Ungdom med rusproblemer kan vegre seg for å søke hjelp hos voksenpersoner i frykt for konsekvensene av eventuelle lovbrudd. Mange utsatte grupper lever i konflikt med politiet på grunn av rusmiddelbruk.
3. Rusmiddelmisbruk er symptomet. Vi må gjøre noe med årsakene. Mange rusavhengige har blitt utsatt for overgrep og mange har hatt psykiske problemer.
4. Vi trenger ikke forbud for å redusere rusmiddelbruken. Vi har greid å bekjempe både røyking og alkoholbruk blant unge uten å bruke forbudsvirkemiddelet. Det er ikke påvist noen sammenheng mellom graden av forbud i et land og nivået på bruken av rusmidler.

Hva dette innebærer

Avkriminalisering betyr at en handling ikke lenger er straffbar etter straffeloven. SV har foreslått å avkriminalisere bruk og besittelse av ulovlige rusmidler. Man skal altså ikke kunne straffes for å bruke eller for å ha på seg en definert mindre mengde ulovlige rusmidler. Straff skal ikke ha noen plass i bekjempelse av bruk av rusmidler. Det bør settes ned et utvalg som ser på hvordan avkriminaliseringen bør gjøres i Norge.

Uavhengig av hvordan avkriminaliseringen gjennomføres vil det fortsatt være forbudt å omsette, distribuere eller importere ulovlige rusmidler. Det er kun selve bruken som skal avkriminaliseres.

Det har blitt hevdet at avkriminalisering hindrer samfunnet i å følge opp ungdoms rusbruk. Dette er feil. Det er fullt mulig å gripe inn overfor ungdom, akkurat som samfunnet i dag har mulighet til å gripe inn mot ungdom som drikker alkohol, selv om det ikke er forbudt å drikke alkohol for ungdom under 18 år.

Så langt har også Høyre og Sp gått inn for ulike måter å gå bort fra straff i ruspolitikken. De fleste partiene har nå vedtatt at man skal slutte å straffe rusmiddelavhengige. Om man mener alvor med dette, må man gå inn for avkriminalisering.

Svar på spørsmål

Norsk ungdom ligger på bunn i Europa når det gjelder cannabis. Dette må vi ikke ødelegge med å avkriminalisere.

- Det kan ikke påvises noen sammenheng mellom graden av forbud i et land og ungdoms forbruk av cannabis. Internasjonale sammenligninger, blant annet fra det europeiske narkotikaovervåkingsprogrammet, EMCDDA, viser at det ikke er en sammenheng mellom bruk av cannabis blant unge og graden av forbud, når vi sammenligner land. En gjennomgang av data fra Verdens helseorganisasjon viser det samme.
- Forbruket av cannabis i Norge har gått både opp og ned mens det har vært forbudt.
- Både røyking og drikking blant ungdom har gått ned de siste årene uten at det har vært forbudt.

Hvordan skal samfunnet kunne gripe inn mot ungdom som er i ferd med å havne på skråplanet?

- Det er ingenting med dette forslaget som hindrer politi og andre som er i kontakt med utsatt ungdom å gripe inn. Politiet kan for eksempel gripe inn ovenfor ungdom som drikker alkohol, selv om det ikke er straffbart å drikke for mindreårige.
- Straffereaksjoner skaper en mistillit og avstand mellom politi og utsatt ungdom. En som går på ungdomsskolen og er bekymret for en venns rusbruk, tør kanskje ikke gå til det skrittet å ta dette opp med noen voksne i frykt for å blande inn politiet. Dermed forblir mange ungdommers rusbruk uoppdaget, inntil det er for sent.

Vil dere innføre samme modell som Portugal?

- Vi er inspirert av Portugal, men Norge må finne sin egen måte å gjennomføre avkriminaliseringen på.

Hvordan fungerer det i Portugal?

- Portugal har avkriminalisert bruk og besittelse av mindre mengder rusmidler til eget bruk. De har valgt å beholde selve forbudet, men de bruker ikke lenger straff mot brukere.
- Den som blir tatt for bruk eller besittelse av mindre mengder ulovlige rusmidler, blir pålagt å møte for en nemnd. Enkelte har framstilt dette som en slags domstol, men det er det ikke. Det er mer et møte med saksbehandlere. Om dette er første gang du blir tatt er hovedregelen at du ikke får noen reaksjoner mot deg. Men nemnden har en hel rekke virkemidler tilgjengelig, blant annet bøter, bortvising og inndragelse av førerkort. Dette er likevel reaksjonsformer som blir forbeholdt særlige tilfeller. Dette skjer utenfor strafferetten.
- Resultatet har vært en suksess: <http://forskning.no/2016/12/avkriminalisering-av-narkotika-er-en-suksess-i-portugal>

Hva er forskjellen på SVs og Høyres forslag?

- Forskjellen ser ut til å være at Høyre ønsker at selve forbudet skal bli en sovende paragraf, framfor å fjerne den. I praksis er nok forskjellen likevel liten.
- Å fjerne forbudet vil være et viktig signal om at vi ønsker endring i rusmiddelpolitikken, bort fra straff og over til medmenneskelighet. Det er ingen grunn til å stemple rusmiddelavhengige, og alle andre som bare har prøvd ulovlige rusmidler, som kriminelle.

Man kan fint hjelpe de mest utsatte i rusmiljøet uten å avkriminalisere

- Absolutt. Men avkriminalisering handler ikke bare om de tyngste brukerne. Det handler om å vri samfunnets ressurser over fra forbud og straff til oppfølging og behandling for dem som trenger det. Det handler om at ungdom skal kunne stole på at de kan ta opp rusproblemer med voksne uten å være redd for å bli straffet.
- Uansett, hvis politikerne mener at vi må slutte å straffe brukerne, så bør vi jo vedta akkurat det.
- Det er ingen fordeler ved å opprettholde kriminaliseringen av mennesker. Det kan ikke påvises noen sammenheng mellom graden av forbud i et land og forbruket av rusmidler. Derimot er det enkelt å påvise at forbudet er ressurskrevende å opprettholde, og dermed tar ressurser som ellers kunne blitt brukt til andre og viktigere samfunnsoppgaver enn å straffe brukerne.
- Det vil være et viktig signal om at vi ønsker endring i rusmiddelpolitikken, bort fra straff og over til medmenneskelighet. Det er ingen grunn til å stemple rusmiddelavhengige, og alle andre som bare har prøvd ulovlige rusmidler, som kriminelle.

Hvordan forhindre rusmiddelmissbruk når det ikke er forbudt?

- Det kan ikke påvises noen sammenheng mellom graden av forbud i et land og hvor mye rusmidler som brukes.
- Det aller viktigste for å bekjempe rusmiddelmissbruk er at vi har et godt samfunn, med små økonomiske forskjeller og gode velferdsordninger. Internasjonale sammenligninger viser at land med små forskjeller har mindre rusmiddelmissbruk enn land med store forskjeller. (Se for eksempel Ulikhetens pris av Kate Pickett og Richard Wilkinson.)
- Vi må prioritere ressursene til forebygging og behandling, ikke straff. For å si det veldig enkelt: Vi bekjemper rusmisbruk bedre med en milliard til barnevernet enn en milliard til fengselsvesenet.
- Internasjonale sammenligninger, blant annet fra det europeiske narkotikaovervåkingsprogrammet, EMCDDA, viser at det ikke er en sammenheng mellom bruk av cannabis blant unge og graden av forbud, når vi sammenligner land. En gjennomgang av data fra Verdens helseorganisasjon viser det samme. Graden av bruk av rusmidler varierer uavhengig av straffnivå forbundet med å bruke dem.
- Både røyking og drikking blant ungdom har gått ned de siste årene uten at det har vært forbudt.

Vil ikke dette føre til at flere begynner med narkotika?

- Nei. Det kan ikke påvises noen sammenheng mellom graden av forbud i et land og forbruk av rusmidler.
- Andre land har hatt veldig gode erfaringer med å avkriminalisere. Portugal har for eksempel opplevd et dramatisk fall i overdosedødsfall, misbruk og kriminalitet etter at de avkriminaliserte besittelse av narkotika i 2001.